

บทที่ 4

บทสรุป

จากการวิเคราะห์หมโนทัศน์เรื่อง เหตุการณ์อัศจรรย์ตามแนวคิดของเดวิด ฮูม ผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์ให้ชัดเจนขึ้นใน 2 ประเด็นคือ กฎธรรมชาติในทัศนะของฮูมและการประเมินความเป็นไปได้ของเหตุการณ์อัศจรรย์ซึ่งทำให้ได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

กฎธรรมชาติในทัศนะของฮูม ถึงแม้ประเด็นนี้นักปรัชญาหลายท่านจะเห็นว่าฮูมกล่าวไว้ไม่ชัดเจนเพราะเขากล่าวไว้แต่เพียงว่า กฎธรรมชาติ เป็นเหตุการณ์ที่แน่นอนและไม่สามารถแปรเปลี่ยนได้ หรืออาจกล่าวโดยสรุปว่าเป็นเหตุการณ์สม่ำเสมอที่ปราศจากข้อยกเว้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางญาณวิทยาของฮูม ในส่วนที่กล่าวถึงระดับความเชื่อมั่นของมนุษย์ที่มีต่อประสบการณ์ เหตุการณ์ที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นกฎธรรมชาตินั้น มนุษย์เชื่อมั่นในระดับ "ข้อพิสูจน" เนื่องจากในประสบการณ์ที่ผ่านมายังไม่พบว่ามีตัวอย่างขัดแย้งกับเหตุการณ์ดังกล่าวเลย เช่น คนตายแล้วร่างกายจะเน่าเปื่อยไปไม่สามารถกลับมามีชีวิตได้อีก ดังนั้นถ้าในอนาคตมีคนตายเกิดขึ้นอีก มนุษย์ก็จะเชื่อมั่นว่าเขาจะไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิตอีกอย่างแน่นอน ถึงแม้ว่าความเชื่อมั่นในความรู้ระดับข้อพิสูจนจะไม่สูงเท่ากับความเชื่อมั่นในระดับการพิสูจนแบบนิรนัย เนื่องจากเป็นความเชื่อมั่นที่มนุษย์มีต่อเหตุการณ์ที่ยังมาไม่ถึงหรือเหตุการณ์ที่มนุษย์ยังไม่เคยมีประสบการณ์ แต่ทั้งนี้ความเชื่อมั่นในระดับข้อพิสูจนนั้นก็ยิ่งสูงกว่าในระดับความน่าจะเป็นซึ่งถึงแม้ว่าบางเหตุการณ์จะเกิดขึ้นบ่อยเพียงใดแต่มนุษย์ก็ยังพบว่าเคยมีตัวอย่างขัดแย้งเกิดขึ้น มนุษย์จึงไม่สามารถมั่นใจมากนักว่าในอนาคตจะเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวอีก

ในประเด็นเรื่องกฎธรรมชาติดังกล่าว ถึงแม้จะมีไชประเด็นที่นักปรัชญาส่วนใหญ่สนใจแต่มักปรัชญาบางท่านที่พยายามทำให้ชัดเจน แต่ทั้งนี้แนวคิดของแต่ละท่านก็ยังมีข้อบกพร่อง หรือมีความไม่ชัดเจนบางประการ แต่เมื่อผู้วิจัยนำแนวคิดของแต่ละท่านมาวิเคราะห์ร่วมกัน ประกอบกับแนวคิดทางญาณวิทยาของฮูมข้างต้นจึงทำให้ประเด็นเรื่องกฎธรรมชาติมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปลักษณะของกฎธรรมชาติตามที่มนุษย์เชื่อจากแนวคิดของฮูมไว้ 3 ประการกล่าวคือ

1. เป็นความสม่ำเสมอของเหตุการณ์เกี่ยวกับการดำเนินไปของโลก และสรรพสิ่งในโลก โดยมีไชเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น
2. เป็นกฎตายตัวที่ไม่เคยมีตัวอย่างขัดแย้ง และไม่สามารถละเมิดตัวเองได้
3. เป็นกฎเชิงประจักษ์ที่อยู่ภายใต้ความสามารถในการรับรู้ทางประสาทสัมผัสของมนุษย์ ผู้ประเมินเหตุการณ์นั้น

อย่างไรก็ตาม ความชัดเจนยิ่งขึ้นของกฎธรรมชาติก็เป็นเพียงความชัดเจนทางความคิดหรือทางทฤษฎีเท่านั้น เนื่องจากในโลกธรรมชาติมีความแตกต่างกันของเหตุการณ์ที่ปรากฏในแต่ละพื้นที่ และ เหตุการณ์ที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นกฎธรรมชาติต้องอาศัยการสังเกตเหตุการณ์ต่างๆ ในโลกธรรมชาติ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่มนุษย์ทุกคนจะมีประสบการณ์แบบเดียวกัน และมีเหตุการณ์ที่เชื่อว่าเป็นกฎธรรมชาติชุดเดียวกันทั้งหมด ถึงแม้ว่ากฎธรรมชาติส่วนใหญ่มนุษย์แต่ละคนจะมีเหมือนกัน เช่น มนุษย์ทุกคนต้องตาย แต่กฎธรรมชาติหลายกฎที่มนุษย์มีต่างกันตามพื้นที่จะนำมาซึ่งปัญหาในการตัดสินใจว่าเหตุการณ์ใดเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ เนื่องจากเหตุการณ์อัศจรรย์ตามนิยามของฮูมคือ "เหตุการณ์ที่ละเมิดกฎธรรมชาติ" ดังนั้น ถ้ายังไม่ชัดเจนว่ากฎธรรมชาติมีลักษณะอย่างไร จะทำให้ไม่สามารถแยกได้ชัดเจนว่าเหตุการณ์ที่กำลังพิจารณาอยู่นั้นเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์หรือไม่ และจะมีผลต่อการประเมินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าตามมา เพราะถ้าเหตุการณ์ดังกล่าวถือเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์หรือเหตุการณ์ที่มนุษย์ไม่เคยมีประสบการณ์อย่างกรณีของเจ้าชายอินเดียนในการประเมินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่า ฮูมจะใช้เกณฑ์การประเมินความน่าเชื่อถือขององค์ประกอบอื่นๆ ของคำบอกเล่า ถ้าองค์ประกอบดังกล่าวน่าเชื่อถือทั้งหมด มนุษย์ก็สามารถเชื่อคำบอกเล่าดังกล่าวได้ แต่ก็ยังควรพิจารณาถึงสาเหตุของเหตุการณ์ดังกล่าว เช่น ตัวอย่างโลกมี 8 วัน แต่ถ้าองค์ประกอบของคำบอกเล่ายังมีน้ำหนักไม่มากนัก และเป็นเหตุการณ์ที่ไม่คุ้นเคยเลย มนุษย์ก็มีเหตุผลที่ดีที่จะไม่เชื่อคำบอกเล่านั้นดังเช่นในกรณีของเจ้าชายอินเดียน ทั้งนี้ถ้าเหตุการณ์ที่กำลังพิจารณาอยู่ แต่ถือเป็นเหตุการณ์แปลกประหลาด ฮูมจะใช้ความสอดคล้องกับประสบการณ์เป็นเกณฑ์การประเมินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าดังกล่าวร่วมกับการประเมินองค์ประกอบอื่นๆ ของคำบอกเล่าด้วย แล้วชั่งน้ำหนักดูว่า คำบอกเล่า นั้น ๆ น่าเชื่อถือหรือไม่

ส่วนประเด็นความเป็นไปได้ของเหตุการณ์อัศจรรย์นั้นนักปรัชญาส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นไปที่การพิจารณานิยาม เหตุการณ์อัศจรรย์ที่ฮูมเสนอไว้ และนำไปสู่ข้อสรุปว่าเหตุการณ์อัศจรรย์เป็นไปไม่ได้ จากการอ้างเหตุผลเชิงตรรกะที่ว่า

ข้ออ้างที่ 1. เหตุการณ์อัศจรรย์ คือ เหตุการณ์ที่ละเมิดกฎธรรมชาติ

ข้ออ้างที่ 2. กฎธรรมชาติ คือ ความสม่ำเสมอที่ปราศจากข้อยกเว้น

ดังนั้น :

ข้อสรุป 3. ไม่มีเหตุการณ์อัศจรรย์เกิดขึ้น

จากการอ้างเหตุผลดังกล่าว นักปรัชญาบางท่านเช่น เออมัน ยอมรับว่าเป็นการอ้างเหตุผลเชิงตรรกะที่นำมาสู่ข้อสรุปเชิงตรรกะเท่านั้น ในขณะที่นักปรัชญาอีกหลายท่านคิดว่าข้อสรุปดังกล่าวมี

นัยว่าสมมุติฐานความเป็นไปได้เชิงภววิทยาของเหตุการณ์อัศจรรย์ด้วย แต่ทั้งนี้ไม่ว่าข้อสรุปดังกล่าวจะเป็นข้อสรุปเชิงตรรกะหรือเชิงภววิทยา ข้อสรุปที่ได้ก็มาจากการอ้างเหตุผลข้างต้น ก็มีนักปรัชญาหลายคนเห็นว่าเป็นการอ้างเหตุผลที่ผิดพลาด (fallacy) เนื่องจากการมีข้อสรุปอยู่ในข้ออ้าง (question - begging) หรือ เป็นการทวนปัญหา (circular) แต่ทั้งนี้ก็มีผู้โต้แย้งแทนสมมุติฐานว่ามีได้ ปฏิเสธความเป็นไปได้ของเหตุการณ์อัศจรรย์ในเชิงภววิทยา ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ ประการที่ 1 ในการเขียนบทความ "Of Miracles" ฮูมมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์ ซึ่งเป็นประเด็นทางญาณวิทยา และฮูมก็ได้ข้อสรุปว่าคำบอกเล่าดังกล่าวที่ปรากฏอยู่ในบันทึกทางประวัติศาสตร์ทั้งหลายที่เขาได้ศึกษามานั้นไม่น่าเชื่อถือ เนื่องจากคำบอกเล่าเหล่านั้นไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินความน่าเชื่อถือที่เขาเสนอไว้ ประการที่ 2 ฮูมมิได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในทีใดเลยถึงการอ้างเหตุผลดังที่กล่าวข้างต้นนี้ ซึ่งถ้าฮูมคิดว่าเหตุการณ์อัศจรรย์เป็นไปได้โดยนิยามแล้วคงไม่มีประโยชน์อันใดที่เขาต้องเสนอเกณฑ์ในการประเมินความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์ เพราะเพียงแค่มนุษย์ตัดสินใจได้ว่า เหตุการณ์ที่คำบอกเล่ากล่าวถึงเป็นเรื่องใดเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ มนุษย์ก็จะต้องไม่เชื่อคำบอกเล่าเหล่านั้นในทุกกรณี และประการที่ 3 ในตอนที่ 2 ของบทความฮูมได้ยกตัวอย่างเรื่องโลกมี 8 วัน ซึ่งอาจเป็นคำบอกเล่าที่น่าเชื่อถือ ถ้าผ่านเกณฑ์การประเมินของเขาจึงแสดงให้เห็นว่ามีคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์อัศจรรย์ทุกกรณีไม่น่าเชื่อถือ ดังนั้นสิ่งที่ฮูมต้องการเสนอ เป็นเรื่องของความเชื่อที่มนุษย์มีต่อคำบอกเล่าเท่านั้น โดยฮูมมิได้ยืนยันหรือปฏิเสธความเป็นไปได้ของเหตุการณ์อัศจรรย์ในเชิงภววิทยาแต่อย่างใด ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าทั้งผู้ที่เห็นด้วยหรือปฏิเสธซึ่งถกเถียงกันภายใต้การอ้างเหตุผลเชิงตรรกะดังกล่าวล้วนแต่มีความเข้าใจกฎธรรมชาติของฮูมไม่ครบถ้วนรอบด้าน โดยคิดว่าฮูมหมายถึงกฎสากลที่ไม่เคยถูกละเมิดมาก่อนและไม่อาจถูกละเมิดได้ในอนาคต ซึ่งฮูมเองมิได้ยืนยันเช่นนั้นเนื่องจากมนุษย์มีอาจยืนยันว่าเหตุการณ์ใดเคยเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นถ้ามนุษย์ยังมีได้รับรู้เชิงประจักษ์ อีกทั้งผู้วิจัยยังเห็นว่าฮูมเสนอนิยามดังกล่าวขึ้นเพื่อประโยชน์ในการแบ่งประเภทของเหตุการณ์ให้ชัดเจนมากกว่า

นอกจากนี้ก็มีนักปรัชญาอีกกลุ่มหนึ่งคิดว่า นิยามเหตุการณ์อัศจรรย์ของฮูมในรูปแบบที่สองเป็นนิยามที่มีความสมบูรณ์หรือชัดเจนกว่านิยามในรูปแบบที่หนึ่ง เพราะมีการกล่าวถึงผู้กระทำทำให้เกิดเหตุการณ์อัศจรรย์เพิ่มขึ้นมา และยึดความมีอยู่ของตัวผู้กระทำเป็นฐานในการพิจารณาความเป็นไปได้ของเหตุการณ์อัศจรรย์ในทางตรรกะจึงทำให้ได้ข้อสรุปว่าเหตุการณ์อัศจรรย์เป็นไปได้ในกรณีที่พิสูจน์ให้ได้ก่อนว่าผู้กระทำทำให้เกิดเหตุการณ์อัศจรรย์มีอยู่จริง และได้ข้อสรุปว่าเป็นไปไม่ได้ในกรณีที่บุคคลนั้นไม่มีความเชื่อเกี่ยวกับความมีอยู่ของผู้กระทำใดๆเลย จึงอาจกล่าวได้ว่า

ความเป็นไปได้ในทางตรรกะให้คำตอบได้กำกวม ไม่แน่นอน นอกจากนี้นักปรัชญาหลายท่านมักกล่าวถึงผู้กระทำที่เป็นพระเจ้าอย่างเฉพาะเจาะจง ซึ่งไม่ครอบคลุมผู้กระทำอื่นๆ ตามนิยามของฮูม หากแม้ว่าพระเจ้าไม่มีอยู่เหตุการณ์อัศจรรย์ก็อาจเกิดขึ้นได้ด้วยผู้กระทำอื่น อีกทั้งถึงแม้พิสูจน์ได้ว่าพระเจ้ามีอยู่ มนุษย์ก็ไม่สามารถบอกได้ว่าเหตุการณ์ใดเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ที่เกิดจากพระเจ้า เนื่องจากเหตุการณ์อัศจรรย์ตามความคิดของฮูมมิใช่ต้องเป็นเหตุการณ์ที่ผิดแปลกไปจากธรรมดาเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงเหตุการณ์ที่มนุษย์พบเจออยู่เสมอด้วย เช่นฝนตก ลมพัด และอื่นๆ ซึ่งถ้าเกิดเหตุการณ์เหล่านี้ขึ้นมนุษย์จะทราบได้อย่างไรว่าเหตุการณ์ครั้งใดเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ที่พระเจ้าเป็นผู้กระทำ หรือเป็นเพียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำงานของโลกเอง และจากตัวอย่างของฮอลแลนด์ ทำให้เห็นว่าการเชื่อว่าพระเจ้ามีอยู่ มนุษย์ไม่เพียงคิดว่าพระเจ้าเป็นผู้กระทำของเหตุการณ์อัศจรรย์เท่านั้น แต่พระเจ้ายังทำให้เกิดเหตุการณ์แปลกประหลาดด้วย ดังนั้นการมีพระเจ้าอยู่ก็ไม่ถือว่าเป็นหลักฐานที่จะสรุปได้ว่าพระเจ้าเป็นผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์อัศจรรย์ เพราะพระเจ้าอาจทำให้เกิดแต่เหตุการณ์แปลกประหลาดเท่านั้นก็เป็นได้ เนื่องจากมนุษย์มีอาจหยั่งรู้ถึงเจตจำนงของพระเจ้าได้ อย่างเช่น กรณีคลื่นยักษ์สึนามิ (Tsunami) ที่เกิดขึ้นบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามันนั้น ถึงแม้มนุษย์จะรู้ว่าเกิดจากสาเหตุเชิงธรรมชาติ โดยมีการเคลื่อนและยุบตัวของเปลือกโลกอย่างรวดเร็ว แต่ก็ยังมีมนุษย์อีกกลุ่มหนึ่งเชื่อว่าเป็นการลงโทษของพระเจ้า ดังนั้นมนุษย์จะแยกแยะไม่ได้ชัดเจนว่าเหตุการณ์ใดเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ถ้าใช้ความมีอยู่ของพระเจ้าเป็นเกณฑ์

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า “การละเมิดกฎธรรมชาติ” ต่างหากที่เป็นเงื่อนไขหรือเกณฑ์ที่ฮูมใช้ในการแบ่งประเภทของเหตุการณ์ ส่วนการกล่าวถึงผู้กระทำในนิยามรูปแบบที่สองนั้น เป็นเพียงส่วนขยาย ซึ่งฮูมแสดงนัยถึงผู้กระทำเหล่านั้นเพราะมนุษย์ต้องเชื่อว่ามิใช่มนุษย์หรือผู้กระทำอื่นๆ ที่มนุษย์เคยรับรู้มาก่อน จึงอาจกล่าวได้ว่านิยามรูปแบบที่สองถึงแม้มีความสมบูรณ์ชัดเจนมากกว่านิยามรูปแบบที่หนึ่งในประเด็นดังกล่าว แต่ในเชิงญาณวิทยานั้นไม่แตกต่างกัน เพราะสิ่งที่มนุษย์รับรู้ได้มีเพียงตัวเหตุการณ์เชิงประจักษ์โดยไม่รับรู้ในส่วนของผู้กระทำนั้นแต่อย่างใด

ทั้งนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่าการที่กฎธรรมชาติมิได้ละเมิดตัวเองนั้นไม่ได้มีนัยว่ามันถูกละเมิดโดยผู้กระทำอื่นๆ ไม่ได้ (เช่น พระเจ้าหรือผู้กระทำที่มองไม่เห็นอื่น ๆ) อีกทั้งกฎธรรมชาติตามแนวคิดของฮูมมิใช่กฎสากลสำหรับทุกเวลาและทุกสถานที่อย่างทีกล่าวมา ดังนั้นฮูมจึงใช้ “กฎธรรมชาติ” ในนิยามเหตุการณ์อัศจรรย์เพื่อแบ่งประเภทของเหตุการณ์เท่านั้น มิได้ใช้เพื่อยืนยันทางภววิทยาว่าเหตุการณ์อัศจรรย์เป็นไปไม่ได้โดยนิยามตามการอ้างเหตุผลดังกล่าว

อย่างไรก็ตามถึงแม้การเข้าใจประเด็นเรื่องกฎธรรมชาติชัดเจนขึ้นจะนำไปสู่การไม่ปฏิเสธความเป็นไปได้ในเชิงภววิทยาของเหตุการณ์อัศจรรย์ดังกล่าวข้างต้น แต่ในเชิงญาณวิทยามีอาจเป็นไปได้ เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ คือ 1. ความแตกต่างของเหตุการณ์สม่าเสมอ หรือกฎธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ดังที่กล่าวแล้วในประเด็นเรื่องกฎธรรมชาติ 2. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งแรกในประสบการณ์ ซึ่งมนุษย์มีอาจตัดสินใจได้ว่าเป็นเหตุการณ์ประเภทใด และไม่ทราบระยะเวลาที่แน่นอนว่าต้องสังเกตนานเท่าใดจึงจะตัดสินใจได้ เพราะแม้กระทั่งตัวกฎธรรมชาติเองมนุษย์ยังต้องใช้ระยะเวลาหนึ่งสังเกตจึงจะเชื่อว่าเหตุการณ์ใดถือเป็นกฎธรรมชาติ มิใช่เพียงเกิดขึ้นสองสามครั้งแล้วจะเชื่อว่าเป็นกฎธรรมชาติข้อหนึ่งได้ และ 3. เนื่องจากเหตุการณ์อัศจรรย์ตามความคิดของฮูมมรรวมถึงเหตุการณ์ที่มีลักษณะโดยทั่วไปที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันด้วย ดังนั้นถ้าวันหนึ่งในขณะฝนตกอยู่ มีผู้กระทำผู้หนึ่งได้บันดาลให้ฝนตกเพิ่มขึ้น มนุษย์จะแยกได้อย่างไรว่าในขณะนั้นมีเหตุการณ์อัศจรรย์เกิดขึ้นหรือไม่

จากที่กล่าวมาทำให้นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่ามนุษย์ไม่สามารถตัดสินใจชัดเจนในทางญาณวิทยาว่าเหตุการณ์ใดถือเป็นเหตุการณ์อัศจรรย์ ถึงแม้จะไม่ปฏิเสธความเป็นไปได้ของเหตุการณ์อัศจรรย์ในเชิงภววิทยา

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย